

מקמי' הוי מחדגנא טפי, פיי שלמד מרבי מאיר כ"ל להטות עורף לעצירה ובורח הימנה ואם הי' למד גם כן כ"ל לקדם פני מוזה בדחילו ורחימו כמו שקדמה רבי מאיר אז נחעלה יוחר.

ע"ז י"ח

בשחלה רבי יוסי בן קסמא הלך ר' חנינא בן חרדיון לבקר וכו' עד מן השמים ירחמו כלום בא לידך מעות פורים נתחלף לי במעות עניים וחלקתים לעניים, אמר לי אם כן מחלקך יהי חלקי עיי"ש, והדבר תמוה וכי לא נמא לר' חנינא בן חרדיון זכות יותר גדול מזה, אבל פירוש הדבר על פי המדרש נורא עלילה על בני אדם, בעלילה זאת עלינו וכן פיי רש"י על הקרא דתריבזו על מי מריבה חסוקופים נסמקפת לו אם משה אמר שמעו נא המורים אהרן ומרים מה טטאו, והיינו כשמחגברת מדת הדין על מי מהלדיקים אזי ממציאין לו עלילה שיכשל בה, כדי שמת הדין תוכל לפגוע בו כעין דברי יחזקאל, ונחתי מכשול לפניו, וממציאין לו איזה מכשול ואינו עומד בו ואלו מדת הדין פוגע בו, ובאמת זה הי' ענין שאול שנכשל במעשה אגג ואיבד המלוכה ונח"י יומא כ"ב, ד"ה שאול באמת הקשו הרי כבר קודם שלא הוחל על שמואל נאמר שנמאס אלל השי"ת, אבל בזה יובן כי אמת שמת הדין התחילה כבר מאז לקטרג עליו אבל לא הי' בכחה עוד לפגוע בו עד שבא המכשול של אגג לפניו וזה הי' נסיון לפניו שלא יתחכם ולא ידרוש קל וחומר לרחם על אגג ואם (הי') עמד בנסיון הזה

אז נשאר המלוכה בידו ומכיון שנכשל אז אבד המלוכה והנסיון הזה הוא לפי ערך האדם כמו כן המה נסיונותיו כי לא ינסה השי"ת אדם גדול בעצירה חמורה רק בפגם קל ודק, וזה שרבי יוסי בן קיסמא ראה כי על רחצ"ת שורה מדת הדין שיהרג בידי הרשעים שאלו אם כבר נכשל באיזהו דבר שחובל מדת הדין לפגוע בו, אז הגיד לו כי נכשל במעות פורים שהוא לפורים ואסור להוציאו לזרכי עניים לדבר אחר, והוא נכשל ונחמו לעניים, וכאשר שמע ר' יוסי בן קיסמא כי בזה הי' הנסיון שלו אזי הגיד מחלקך יהי חלקי, כי מזה נודע מעלתך הגדולה כי אי אפשר הי' לך להכשל בשום דבר אחר רק בפגם הקל והדק הזה.

פסחים קי"ח

בשעה שהפיל נמרוד את אברהם אבינו ע"ה לתוך כבשן האש אמר גבריאל ארד ואצנן, אמר לי הקב"ה אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמי נאה ליחיד להציל את היחיד, ובמדרש תנחומא הנוסחא שהיו מלאכי השרת חפצים להצילו אמר הקב"ה אין זה שלכם, וחנניא מישאל ועורי' מצינו כי המלאך הצילן, והרב אבן עזרא הקשה למה לא נזכר בחורה הנס של אברהם ככבשן האש, אבל הדבר מובן כי מצות קדוש השם הוא רק אם רוצים לאנסו לעבוד עבודה זרה אבל אינו מחויב להתגרות בעובדי' כדי שיבוא לידי נסיון וקדוש השם ואולי הי' בכלל מאבד עצמו לדעת, ועל זה אנו מבקשים ואל תביאנו לידי נסיון, אבל אברהם מדה אחרת הייתה בו שנתגרה בנמרוד ודורו, כמו שמצינו

במדרש, והפלתו לכבשן האש הימה כבר נקמה מנמרוד, וכל סיפורי החורה המה להורות את המעשה אשר נעשה, מה שאין כן סיפור הכבשן שבא על ידי נסיון של אברהם אינו דרך עצורנו, ורק אחד הי' אברהם שהי' יחיד בעולם עם אמונה הטורה עמד נגד הדור להוכיחם ולהאיר את החשך ועל ידי זה הי' צרכנו וניצול אצל אין זה תורה לדורות, וזה היא יחיד בעולמי בשביל שהוא יחיד לכן (ע"כ) חגר עזו להתגרות בנמרוד ודורו, ולכן אין לו לבית דין של מעלה שהמה דנים על פי הדין להצילו רק הקב"ה בעצמו.

קהלת ג' ט"ו

ואלהים יבקש את הנרדף, הי' ז"ל יעזור את הנרדף מה יבקש, כי לפעמים האדם חושב בדעתו שנרדף הנהו משונאיו ויש לו טענה על אשר נרדף הנהו, ובכל זאת לא יבקשו הי' להצילו, אצל באמת אינו נרדף כלל רק הוא רודף, רק שונאיו אינם מניחים את עצמם ממנו ומתקוממים כנגדו, וזהו ואלהים יבקש הנרדף מי הוא באמת הנרדף ומי הוא הרודף.

על קושית המפרשים על כעסו של שמואל על ישראל שבקשו תנה לנו מלך הרי היא ממנאות התורה, אך בתורה כתוב שימה והמה בקשו נתינה, והחילוק כי שימה דבר שנחערב היטב בדבר שנשים שמה, ונתינה רק בחיזונית הדבר ולכן כתוב לא ישים עלי' שמן ולא יתן עלי' לבונה, כי שמן דבר לח מחערב עם המנחה מה שאין כן לבונה דבר

יבש מונח רק למעלה עלי', וחכלית המלך לנהוג העם בדרכי ה', נמצא שעל המלך לפעול על פנימיות לבנם, וזה שום חשים עליך מלך והמה דרשו נתינה, לא מלך שישיפע עליהם להטותם לדרכי ה' רק חיזו פארמע (לורה) חיזונית ולזה הי' הקצף עליהם מד' ומשמואל.

(ובזה מדוקדקים הפסוקים במחלוקת קרת, ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת ואחר כך נאמר, וקחו איש מחמתו ונתחם עליהם קטרת, ואחר כך נאמר, ויתנו עליהן אש וישימו עליהן קטרת, וכבר עמד על זה בספר בנין אריאל, אצל קטרת הי' דקה נמצא לגבי המחמה שייך זה לשון נתינה אצל לגבי גחלת של אש שייך הלשון שימה כי הי' מפוזר ונחון בין בקיעי הגחלת ולהכי גבי מחמה שייך נתינה מונח עליה אצל כשבא הקטרת גבי אש נאמר שימה בחוכו ממש, מאת נכדו הגאון ר' יצחק יהודה ז"ל רצה של קוטנה האחרון).

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ד', אל תקרי בניך אלא צוניך, יש לפרש על פי דמבואר בש"ס מס' (מכות) כמה טפשי דקיימו מקמי ספר תורה ולא קיימו מקמי דגברא רבא דאילו באורייתא כתיב ארבעים יכנו ואחו רבן ובצרו חדא, וכבר תמה המהרש"א הרי זה סותר למאמר הש"ס דקדושין מפני לומדי' עומדין, קמי ספר תורה לא כן שכן, הרי דספר תורה גדול מתלמיד חכם, ויש לפרש לפי דברי הגאון מליסקא ז"ל דכתב לפרש מאמר רז"ל בצרכות י' א' מי כתיב חוטאים